



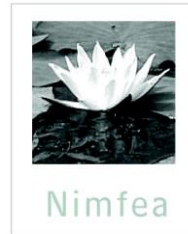
ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013



Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa



BIO
Aqua
pro



A Nagy-Széksós-Rakottás (HUHN20005) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve



Debrecen

2014.

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partnerek

BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.
Nimfea Természetvédelmi Egyesület
Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Dr. Juhász Péter
Lesku Balázs
Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Kiss Béla

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Bocz Renáta
Forgács Zoltán
Mizsei Edvárd
Molnár Géza
Dr. Gulyás Gergely
Hódör István
Dr. Müller Zoltán
Dr. Váczi Olivér
Sallai R. Benedek

© Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2014.

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll.
A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai	5
1.1. Név	5
1.2. Azonosító kód	5
1.3. Kiterjedés	5
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	5
1.4.1. Jelölő élőhelyek	5
1.4.2. Jelölő fajok	5
1.5. Érintett települések	5
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	5
1.7. Tervezési és egyéb előírások	5
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv	5
1.7.2. Településrendezési eszközök	6
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek	6
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek	6
1.7.5. Halgazdálkodási tervek	6
1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv	6
1.7.7. Egyéb tervek	6
2. Veszélyeztető tényezők	7
3. Kezelési feladatok meghatározása	9
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	9
3.2. Kezelési javaslatok	9
3.2.1. Élőhelyek kezelése	9
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés	17
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	17
3.2.4. Kutatás, monitorozás	18
3.2.5. Mellékletek	19
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	20
3.3.1. Agrártámogatások	20
3.3.2. Pályázatok	21
3.3.3. Egyéb	21
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	22
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	22
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	24
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	24



ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013



Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Nagy-Széksós-Rakottyás kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)
-------------------------	------------------------------------------------------------------------------

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20005
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	248,75 ha
--------------------------------	-----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

*: kiemelt jelentőségű jelölő élőhelyek

1.4.2. Jelölő fajok

- Kisfészkü aszat (*Cirsium brachycephalum*)
- Molnárgörény (*Mustela eversmannii*)
- Közönséges ürge (*Spermophilus citellus*)

1.5. Érintett települések

Hajdú-Bihar megye: Esztár

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

A terület 113,8 ha-on a Bihari-sík Tájvédelmi Körzetet érinti (4/1998. (II.20.) KTM rendelet a Bihari-sík TK létesítéséről)

A tervezési terület a Nemzeti Ökológiai Hálózat (NÖH) magterületének része

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

Bihari-sík Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési terve 2003. (hivatalosan nem került elfogadásra).

1.7.2. Településrendezési eszközök

- 2003. évi XXVI. Törvény az Országos Területrendezési Tervről
- Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat közgyűlésének 13/2010.(IX.17.) önkormányzati rendelete Hajdú-Bihar megye területrendezési tervéről
- Esztár község településszerkezeti terve - 34/2005. (X.13.) határozat
- Esztár község szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 11/2005. (XI.01.) rendelet

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Körzeti erdőterv: Hajdúhát-Bihari körzet (érvényes: 2012.01.01 - 2021.12.31)
Következő tervezés éve a Hajdúhát-Bihari körzetben: 2020

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

I/3. Hajdú-bihari apróvadás körzet vadgazdálkodási terve. **Érvényes:** 2014-ig. (Országos Vadgazdálkodási Adattár)

Konyári Darvas Vadász SE (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-904410-1-4-1)
vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta:
Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Halgazdálkodási terv a területre vonatkozóan nem áll rendelkezésre.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

Berettyó alegység vízyűjtő-gazdálkodási terve – Elfogadás dátuma: 2010.08.01. A terv a Víz Keretirányelv keretében készült, melynek célja, hogy a felszíni és felszín alatti vizek jó állapotba kerüljenek 2015-ig. Amennyiben ezt a természeti és gazdasági lehetőségek nem teszik lehetővé 2015-ig, akkor a határidők a VKI által felkínált mentességek alapos indoklásával 2021-re, illetve 2027-re kitolhatók.

1.7.7. Egyéb tervek

Egyéb terv a tervezési területre nem vonatkozik.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H: nagy, M: közepes, L: alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	L	9	1530*-Pannon szikes sztyeppék és mocsarak: A Natura 2000 élőhelytípus beszántása az élőhely megszűnését vonja maga után.
A04.01.01	intenzív szarvasmarha-legeltetés	L	7	1530*-Pannon szikes sztyeppék és mocsarak: Az intenzív legeltetés az élőhelytípus kis mértékű degradációját vonhatja maga után, különösen az állattartó telep közelében (legelőgyomok dominanciájának növekedése)
A05.02	takarmányozás	L	1	1530*-Pannon szikes sztyeppék és mocsarak: Az élőhelyeken elhelyezett szalmabálák a gyepek gyomosodását, degradálódását, kikopárosodását segítik elő.
C01.02	vályog- és agyaggödörök	L	2	1530*-Pannon szikes sztyeppék és mocsarak: A vályog- és agyaggödörök a szikes gyepek és rétek feltörését jelentik, az ilyen élőhelyek fragmentálódását, pusztulását, jelentős átalakulását irányozzák elő.
H05	talajszennyezés és szilárd hulladék	L	3	1530*-Pannon szikes sztyeppék és mocsarak: A mezőgazdasági hasznosítású trágyalerakók környékén a gyepek gyomosodásának intenzitása megnövekszik, a trágyahalom helyén az élőhely véglegesen megszűnik.
J02.03.02	csatornázás	M	10	1530*-Pannon szikes sztyeppék és mocsarak: A csatornázás révén a talajvízszint mélyebbre húzódik, mely a talajban oldott sók mélyebbre vándorlását és a szikes jelleg megváltozását, csökkenését eredményezi, mely egyéb, nem szikes gyepekre jellemző edényes növényfajok megtelepedését segíti elő az élőhelyeken. Ezek a szikes karakter csökkenését, illetőleg az élőhelytípus degradációját, természetességi értékének csökkenését irányozza elő.

Kód	A területre kívülről ható veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H: nagy, M: közepes, L: alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A08	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	M	18	1530*-Pannon szikes sztyeppék és mocsarak: A szántóföldekkel érintkező szikes élőhelyek, elsősorban a szikes mocsár károsodását, degradációját, gyomosodását segíti elő.
A09	trágyázás	M	18	1530*-Pannon szikes sztyeppék és mocsarak: A szántóföldekkel érintkező szikes élőhelyek, elsősorban a szikes mocsár károsodását, degradációját, gyomosodását segíti elő.
Kód	Potenciális veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H: nagy, M: közepes, L: alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	M	20	1530*-Pannon szikes sztyeppék és mocsarak: A Natura 2000 élőhelytípus területének 20%-a jelenleg olyan helyrajzi számú területeken fekszik (Esztár 012/25, 012/41), melyek művelési ága szántó. A művelési ág váltás (szántóból rét/legelő) hiányában a beszántás potenciális veszélye áll fenn.
K02.02	szerves anyag felhalmozódása	M	26	Élőhelyek természetességének csökkenése, majd az élőhely megszűnése. (pl.: A tápanyag bemosódás révén a természetes állapotban fajszegény szikes mocsárban közvetetten megjelenő kétszikű mocsári/réti fajok felszaporodása nem tűzegképző nádas kialakulását okozza).
K02.03	eutrofizáció (természetes)	M	26	Élőhelyek természetességének csökkenése majd élőhely megszűnése. (pl.: Szikes vízi életközösség átalakulása, megszűnése az eutrofizáció hatására).
M01.04	pH változás	M	26	Élőhelyek természetességének csökkenése majd élőhely megszűnése. (Pl.: Szikes vízi élőhelyek esetében a szikes jelleg megváltozása révén bekövetkező élőhelyi leromlás, átalakulás, megszűnés.)

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzések:

Az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése szerint az egyes területek különös fontosságának - az angol szóhasználatból következően az úgynevezett prioritásoknak - a meghatározására alapvetően az egyes Natura 2000 területek különleges természetmegőrzési területté nyilvánítása esetében kerül sor, csakúgy, mint a természetvédelmi célkitűzések megfogalmazására. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai felkerültek a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjaira (SDF), illetve elérhetővé tették a világhálón az állami természetvédelem hivatalos honlapján is.

Természetvédelmi célállapot:

- A szikes sztyeppék (1530*) jelölő élőhely fennmaradása érdekében olyan kíméletes kaszálási-legeltetési rendszer kidolgozása, amely fenntartja ezek rövidfűvű állapotát.
- Ugyancsak a szikes sztyeppék (1530*) jelölő élőhely fennmaradása, kiterjedésének helyreállítása érdekében az elszántott gyeprészek helyreállítása.
- Az állattartó telep környezetében a bolygatott területek állapotának javítása (személtakarítás, használatlan romos építmények elbontása, gyommentesítés).
- A szikes mocsarak (1530*) jelölő élőhely fennmaradása, állapotának javítása érdekében a nádaratás-depózás szabályozása, esetenként tilalma.

3.2. Kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlannyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmazzak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési, kutatás-monitorozási feladatokra, lehetőségekre is kitérünk. A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott érvényes szabályozási rendszerek is működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet), amely rendelkezéseit a fenntartási javaslataink között nem ismételjük meg.

A kezelési egységek elhelyezkedését a 3. pontban szereplő térképmelléklet mutatja.

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 terület természetes vizes élőhelyei: nem tőzegképző nádasok, harmatkásás-pántlikafüves mocsárfoltok, magassásosok, zsiókás szikes mocsarak, jellegtelen fátlan vizes élőhelyek, nyílt vízfelületek és békalencsés hínarasok.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac); Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a); Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2); Nem zsombékoló magassásrétek (B5); Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak (B6); Szikes rétek (F2); Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA); Jellegtelen üde gyepek (OB); Állóvizek (U9)
- Natura 2000 élőhelyek: Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

A kezelési egység területén a közelmúltig folyt gazdálkodás, mely nádaratási tevékenységben nyilvánult meg. A továbbiakban ez a tevékenység nem támogatandó, el kell kerülni. A Kerek-szik (Nagy-Szik-tó) esetében a használat a széleken történő szarvasmarha legeltetésben nyilvánulhat meg.

Nádgazdálkodási tevékenység: a tevékenység a jövőben nem támogatandó.

Javasolt előírás:

- Nádgazdálkodás a területen tilos. (V55)

Legeltetés: a Kerek-szik (Nagy-Szik-tó) esetében a tőszegély szarvasmarhával történő legeltetése javasolt.

Javasolt előírások:

- A terület túllegeltetése tilos. (GY36)
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY44)
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék. (GY67)

(4) Kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A nádaratás tiltására a szikes élőhelyeken a homogén nádasok kialakulása miatt, illetve a fészkelő madárvilág védelme érdekében van szükség. A kaszálatlan nádas egyes ritkább fészkelő nádi énekesmadár fajok (pl. fülemülesítke (*Acrocephalus melanopogon*), nádi tücsökmadár (*Locustella luscinioides*), barkóscinege (*Panurus biarmicus*)) megjelenését segítheti elő (VADÁSZ & CSÖRGŐ, 2009). A legeltetés gátolja a Kerek-sziken a nádasodást, és felnyitja a vegetációt, nyílt talajfelszíneket eredményezve, ami kedvező a jelölő élőhely (1530*-Pannon szikes sztyeppék és mocsarak) állapota szempontjából.

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A Natura 2000 területen belül a vizes élőhelyek nagy része közvetlenül szántóval érintkezik, ami a szervesanyag-bemosódás miatt jelentősen károsítja az élőhelyek állapotát.

Pufferterület kialakítása: az élőhelyfejlesztést nagyban elősegítené (pl. trágyázás, növényvédő szerek, gyomirtók beszóródása, gyommagszórás hatásainak kivédése miatt) a szántók és a vizes élőhelyek között egy legalább 10m (optimális esetben 40m) széles pufferzóna létesítése (a sáv művelési-ág változtatásával). Az érintkező szántók egy része azonban a Natura 2000 területen kívül található. A Natura 2000 területen belül található szántók művelésiág-váltása a KE-6 kezelési egységben is megjelenik.

Javasolt előírások:

- Szántó füves élőhellyé alakítása gyeptelepítéssel. (SZ52)

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: Szikes rétek, ürmös szikes gyepek, szikfok és vakszikenövényzet, gyomos löszgyepek, valamint olyan zavart üde és száraz gyepek, amelyek állapotának javítása kezelést igényel.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a); Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2); Mocsárrétek (D34); Ürmöspuszták (F1a); Cickóros puszták (F1b); Szikes rétek (F2); Üde mézpázsitos szikfokok (F4); Padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete (F5); Lőszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a); Jellegtelen üde gyepek (OB); Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC)
- Natura 2000 élőhelyek: Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*); Síksági pannon lőszgyepek (6250*)

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Az érintett természetközeli szikes gyepek és gyomosodó lőszgyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

Kaszálás: Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepek állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítését és egyeztetését javasoljuk a működési terület szerint illetékes Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtását (GY79).

További általános javaslatok a kaszálással kapcsolatban a hivatkozott rendelet előírásain felül:

- A szikfokok, szikerek kímélése végett a dobkasza használata mellőzendő. (GY08)
- A gyepek évente legfeljebb kétszer javasoljuk kaszálni. (GY82)
- A kaszálás után visszamaradt szénát a kaszálást követő 2 héten belül javasoljuk összegyűjteni és eltávolítani a területről. (GY86)
- Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges. (GY104)

Legeltetés: A legeltetési sűrűséget, illetőleg az éjszakázó helyek és ideiglenes karámok helyét működési terület szerint illetékes Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY44). A jőszágállásokat évről-évre változó helyszínen javasoljuk kialakítani, az illetékes nemzeti park igazgatósággal történő egyeztetés után, a legértékesebb foltok kihagyásával. A villanypásztorok kialakításánál törekedni kell azok tájba illesztésére, fa oszlopok és egy-két szál jelölés nélküli drót használata megfelelő. Kerülni kell a nylon jelzőcsíkok alkalmazását.

További általános javaslatok a legeltetéssel kapcsolatban a hivatkozott rendelet előírásain felül:

- A területen átlagos csapadékú években a Legeltetési sűrűség 0,6-1,0 ÁE/ha. (GY42),
- míg száraz években a Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 ÁE/ha. (GY43) mellett javasoljuk végezni.
- A legeltetés április 24. és október 31. között javasoljuk végezni. (GY45)
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék. (GY67)
- Legeltethető állatfaj: juh. (GY68)
- Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos. (GY116)

(4) Kezelési fenntartási javaslatok, indoklása

A kezelési egység területén található gyeptípusok a legeltetést és a kaszálást is igen jól tűrik. Az intenzív legeltetés azonban a gyepek felszakadozását, a legelőgyomok további terjedését segíti elő, különösen a jőszágállások által érintett területeken. A változó helyszínen felállított jőszágállások esetében a gyepek regenerációja a jőszágállások helyén elkezdődik és a gyepek záródását, a gyomos foltok kiterjedésének csökkenését, és így közvetve az érintett

gyepterületek természetességi értékének javulását segítik elő. Az intenzív kaszálás a magtermelés részleges elmaradását okozhatja, mely hosszú távon a gyepterület degradációját, természetességi értékének csökkenését vonja maga után.

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységbe tartozó élőhelyfoltok speciális élőhelyrekonstrukciós munkákat nem igényelnek, az általánosan meghonosított természet szerű gyepterületi módszerekkel (legeltetés, kaszálás) fenntarthatók. Néhány fejlesztési jellegű javaslatot azonban teszünk.

Fakivágás, cserjeirtás: javasoljuk az Esztár 070/9d alrészlet alatt található, legelő művelési ágú terület északi-északkeleti részén a 070/9e alrészlettel érintkező, erdőt érintő gyalogakác alkotta, földút melletti bokorsáv letermelését, és újrasarjadásuk megakadályozását, valamint az Esztár 069/2 hrsz alatt található *Celtis occidentalis*, *Populus sp.*, *Prunus spinosa* és *Sambucus nigra* alkotta bokorsáv letermelését. Ugyancsak javasoljuk az Esztár 054/7 és 054/8 alrészlet alatt található ezüsthajtás üde cserjés folt letermelését, és újrasarjadásuk megakadályozását. A felnőtt fák mechanikusan és vegyszeresen is irtathatók. A fás szárúak kivágása vegetációs időszakon kívül lehetséges és a tuskókat talajszintre kell levágni.

Javasolt előírások:

- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórta jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrésze, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát a vegetációs időszak kezdetén (április-május) kell elvégezni. (GY34)

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: Sziki magaskórós.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Kocsordos-őszirózás sziki magaskórósok, rétsztyepek (F3)
- Natura 2000 élőhelyek: Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

A terület jelenleg legeltetéssel-kaszálással hasznosítják. A vizsgált területen a védett sziki kocsord (*Peucedanum officinale*) szórványos előfordulása jellemző, mely a fokozottan védett és közösségi jelentőségű nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) tápnövénye. Az említett védett növényfaj, valamint a fokozottan védett és közösségi jelentőségű lepkefaj élőhelyének hosszú távú fenntartása érdekében a fenntartási mód változtatását, a kezelési egység legelészakított területként történő hasznosítását, illetőleg a terület speciális kezelését tartjuk szükségesnek.

Kaszálás: a kezelési egység esetében kötelezően betartandóak a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásai.

Ezen felül a következő javaslatokat tesszük:

- A gyepterületet évente legfeljebb egyszer javasoljuk kaszálni. (GY82)
- A kaszálás után visszamaradt szénát a kaszálást követő 2 héten belül javasoljuk összegyűjteni és eltávolítani a területről. (GY86)
- 20-30% kaszátlan terület meghagyása parcellánként. (GY96)

Legeltetés: A kezelési egység legelészárított területként történő hasznosításaként javasoljuk. További általános javaslatok a legeltetéssel kapcsolatban:

- A legeltetés tilos. (GY35)

(4) Kezelési fenntartási javaslatok, indoklása

A kezelési egység területén az élőhely hosszú távú fennmaradása érdekében a megjelölt gazdálkodási módszerek alkalmazása javasolt. Az évente sávokban történő kaszálás egyrészt biztosítja, hogy rövid fűvű és magaskórós jelleg egyszerre legyen jelen. A kezelés hiánya miatt jelentkező ún. gyeperosványosodás mértéke így alacsonyabb, másrészt a kaszálás miatti bekövetkező sziki kocsord (*Peucedanum officinale*) egyedszám csökkenés mértéke kisebb (MOLNÁR, BAGI et VARGA in BÖLÖNI et al. 2011). Az említett gazdálkodási mód – a részleges tápnövény elimináció és taposáskár révén – segíti a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) kevésbé vagilis életformáinak (pete, lárvá, báb) túlélését és hozzájárul szaporodás sikeréhez is.

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az érintett kezelési egység az Esztár 012/41 hrsz-en található, mely terület jelenleg szántó művelési ágban van. Valós területhasználata azonban legelő-kaszáló. Az élőhely hosszú távú fenntartása érdekében javasoljuk a művelési ág váltás kezdeményezését a jelenlegi szántóból legelő művelési ágba.

Művelésiág-váltás: javasoljuk a szántó művelési ágat rét-legelővé változtatni.

KE-4 kezelési egység

(1) Meghatározása: a kezelési egység a Natura 2000 terület 2 olyan őshonos fafajból álló fasora, illetve erdőfoltja, amelyek művelési ág szerint erdők, de nem üzemtervezettek.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA); Őshonos fafajú keményfás jellegű erdők (RC)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási jellegű javaslatunk:

Őshonos faállomány fenntartása: az érintett erdősávok főképp őshonos fafajból (kocsányos tölgy) állnak. Ennek az állapotnak a fenntartása kívánatos. Javasolt előírás:

- Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fajokkal, illetve faállomány típusal történhet. (E51)

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: A kezelési egység a Natura 2000 terület 2 olyan, főképp idegenhonos fajokból (akác, nyugati ostorfa) ültetett erdőfoltja, amelyek művelési ág szerint is erdők. Az Esztár 5/B jelű erdőrészletben előfordul a magyar kőris is.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Akácültetvények (S1); Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők (S3)
- Natura 2000 élőhelyek: -
- Erdőrészletek: Esztár 5A, 5B, 5C, 7A

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Gazdálkodási jellegű fenntartási javaslatunk nincs.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Fafajcsere: mivel az erdőfoltok Natura 2000 területen belül fekszenek, a tájidegen fajok helyett fafajcserét javasolunk. Az akácos-ostorfások véghasználata után táj- és termőhelyhonos fafajokkal történő felújítás javasolt, pl. kocsányos tölgy, mezei juhar, magyar kőris.

Javasolt előírások:

- Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal történhet. (E51)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden egyedének meghagyása kívánatos (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is). (E64)

KE-6 kezelési egység

(1) Meghatározása: Egy- és kétéves szántóföldi kultúrák.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1); Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (borsó) (T1B); Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (kukorica) (T1K); Évelő, intenzív szántóföldi kultúrák (lucerna) (T2L); Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (napraforgó) (T1N)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

A jelenlegi kezelést nem tartjuk megfelelőnek, ezért ezen élőhelyek természetességének javítása érdekében élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat fogalmazunk meg.

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk a kezelési egységben megjelölt területek esetében művelési ág váltás kezdeményezését a jelenlegi szántóból legelő művelési ágba. A művelési ág váltást követően javasoljuk az érintett terület felhagyását lucernatelepítéssel és annak kiöregedése után spontán gyepesedéssel.

Javasolt előírások:

- Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel. (SZ55)

Fakivágás, cserjeirtás és őshonos facsoport meghagyása: Javasoljuk az Esztár 063/2 hrsz délkeleti szélén található fehér akácos-kocsányos tölgyes erdőfoltból a tájidegen fafajok (fehér akác (*Robinia pseudoacacia*)) letermelését, valamint a 063/3 alrészlet alatt található fehér akácos erdőfolt letermelését és újrasarjadásuk megakadályozását. A kocsányos tölgy egyedek meghagyását javasoljuk. A letermelésre szánt felnőtt fák mechanikusan és vegyszeresen is irtathók. A fásszárúak kivágása vegetációs időszakon kívül lehetséges és a tuskókat talajszintre kell levágni. A fakitermelést követően a terület visszagyepesítését javasoljuk a fentiekben megjelölt módszerek alkalmazásával.

Javasolt előírások:

- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a

hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát a vegetációs időszak kezdetén (április-május) kell elvégezni. (GY34)

(6) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok indoklása:

A Natura 2000 terület maradvány szikes tavak hálózata, amelyek között minden talpalatnyi helyet próbáltak szántóvá alakítani. A kemikáliák, szerves tápanyagok diffúz beszivárgása és a száraz időszakokban a szikes tómedrek szegélyeinek elszántása (pl. Esztár 070/9 hrsz. K-i része a csatorna mellett, a Szik-sós északi és keleti szegélye Esztár 054/14,15,16, és 050/38,39 hrsz-eken belül) jellemző problémák, amelyek hosszú távon a szikes tavak (1530 élőhely) felszámolásához és így az élőhely kiterjedésének csökkenéséhez vezetnek. Ráadásul a szántóföldi monokultúrák természetközeli gyepekké történő átalakításával elérhető a Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) és Síksági pannon löszgyepek (6250*) jelölő élőhelyek kiterjedésének növekedése is hosszú távon.

KE-7 kezelési egység

(1) Meghatározása: Trágyalerakatok, bolygatott, gyomos jószágállások, szarvasmarhatelep elhanyagolt gyomos környéke, egykori telephely.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC); Taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG); Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók (U4); Tanyák, családi gazdaságok (U10)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

A jelenlegi kezelést nem tartjuk megfelelőnek, ezért ezen élőhelyek természetességének javítása érdekében élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat fogalmazunk meg.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A jószágállások, éjszakázó helyek és ideiglenes karámok helyét évről évre más helyen javasoljuk kialakítani. A szarvasmarhatelep elhanyagolt környékének rendezését (személtakarítás, használatlan romos építmények elbontása, gyommentesítés stb.) javasoljuk. A bolygatott, gyomos területek évente többször végzett tisztító kaszálását (GY105), égetését javasoljuk. A terület talajfelszín felszaggató helyreállítása, tárcsázás stb. tilos.

Javasolt előírások:

- Éjszakázó helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok indoklása

A Natura 2000 élőhelyek kiterjedése az említett kezelési egység alá tartozó területek méretének csökkentése árán érhető el. A bolygatott, ruderalis élőhelyek a fent említett természetvédelmi célú rekonstrukciós tevékenységeknek (tisztító kaszálás személtakarítása, romos épületek elbontása, jószágállások helyének évről-évre történő változtatása) köszönhetően természetközeli szárazföldi élőhelyek (pl: zavart üde vagy száraz gyepek) alakíthatók ki, melyek hosszú távon a jelenlegi Natura 2000 élőhelyek kiterjedésének növekedését segíthetik elő.

KE-8 kezelési egység

(1) Meghatározása: A kezelési egység az Esztár 012/41 hrsz.-ú és a Esztár 012/25 hrsz.-ú földrészleteken található. A földrészletek művelési ága szántó, de a kezelési egység valós területhasználata legelő-kaszáló. Az érintett élőhelyek főképp szikes rétek, ürmös szikes gyepek, gyomos löszgyepek, valamint zavart száraz gyepek.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Ürmöspuszták (F1a); Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a); Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC); Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak (B6); Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA); Szikes rétek (F2); Padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete (F5); Nem zsombékoló magassásrétek (B5); Nem tözegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a)
- Natura 2000 élőhelyek: Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*); Síksági pannon löszgyepek (6250*)

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Az elsődleges feladat a KE-2 kezelési egységhez hasonlóan a legelő-kaszálóként való fenntartás folytatása. Így az elsődleges feladat a kezelési egység területén a művelési-ág váltás, a valós területhasználatnak megfelelően. Így biztosítható a jelölő élőhelyek hosszú távú fennmaradása.

Kaszálás: Az érintett természetközeli szikes gyepek és gyomosodó löszgyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

További általános javaslatok a kaszálással kapcsolatban a hivatkozott rendelet előírásain felül:

- A gyepet évente legfeljebb kétszer javasoljuk kaszálni. (GY82)
- A kaszálás után visszamaradt szénát a kaszálást követő 2 héten belül javasoljuk összegyűjteni és eltávolítani a területről. (GY86)
- A kaszátlan területet kaszálásonként más területen javasoljuk kialakítani. (GY98)
- Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges. (GY104)

Legeltetés: a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni. További általános javaslatok a legeltetéssel kapcsolatban a hivatkozott rendelet előírásain felül:

- A területen átlagos csapadékú években a Legeltetési sűrűség 0,6-1,0 ÁE/ha. (GY42)
- míg száraz években a Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 ÁE/ha. (GY43) mellett javasoljuk végezni.
- A legeltetési sűrűséget, illetőleg az éjszakázó helyek és ideiglenes karámok helyét működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY44)
- A legeltetés április 24. és október 31. között javasoljuk végezni. (GY45)
- A legeltetést lehetőleg szarvasmarhafélékkel végezzék. (GY67)
- Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos. (GY116)

(4) Kezelési fenntartási javaslatok, indoklása

A gyepeket alkotó jelölő élőhelyek (1530*-Pannon szikes sztyeppék és mocsarak; 6250*-Síksági pannon löszgyepek) fennmaradása érdekében szükséges a legelő-kaszálóként való hasznosítás. Az intenzív legeltetés azonban a gyep felszakadozását, a legelőgyomok további terjedését segíti elő. Az intenzív kaszálás a magprodukciónak részleges elmaradását okozhatja, mely hosszú távon a gyep degradációját, természetességi értékének csökkenését vonja maga

után. A kezelés feladata a löszgyepek és szikes gyepok természetességi állapotának hosszú távú fenntartása, illetőleg a gyomosodó gyepfragmentumok természetközeli állapotba kerülésének elősegítése, melyet a fentiekben meghatározott módon folytatott gyepkezelési munkák elősegítenek.

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Művelési-ág-váltás: fejlesztési jellegű javaslatunk a valós területhasználatnak megfelelő művelési-ágba való átsorolás (szántóból rét-legelőbe). Az Esztár 012/25 hrsz.-ú földrészlet esetében a Natura 2000 terület határa mentén a megosztás és alrészletként való leválasztás is szóba jöhet, mivel ott a gyepként kezelt terület rész szántóval érintkezik.

(6) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok indoklása

A gyepes jelölő élőhelyek (1530*-Pannon szikes sztyeppék és mocsarak; 6250*-Síksági pannon löszgyepek) hosszútávú fennmaradását elősegíti a művelési ág megváltoztatása.

KE-9 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura területen kívül található állattartó telep egykori szennyvíztároló tavai.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a); Jellegtelen üde gyepok (OB); Jellegtelen száraz-félszáraz gyepok (OC)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

A jelenlegi kezelést nem tartjuk megfelelőnek, ezért ezen élőhelyek természetességének javítása érdekében élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat fogalmazunk meg.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az egykori szennyvíztároló tavak megszüntetését, vagyis visszatöltését javasoljuk. A visszatöltés után javasoljuk a gyeptelepítést nedvességtűrő, réti fajokkal, például réti ecsetpázsittal. A gyep kialakulását elősegítendő a későbbiekben rendszeres kaszálásra van szükség.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós, fejlesztési lehetőségeket a kezelési egységek (KE) értékelését követően, azokat a 3.2.1. fejezetben belül bedolgozva tárgyaltuk. Javasolt a területen az állattartó telep környéki egykori szennyvíztároló tavak feltöltése, majd gyepkezelése, a jelenleg gyepként funkcionáló, de művelési ág szerint szántó területeken a művelési ág – váltás kezdeményezése, valamint a gazdálkodási tevékenységeknek (nádgazdálkodás, legeltetés, kaszálás) az egyes kezelési egységekben kifejtett módon történő kivitelezése.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A **kisfészki aszat** (*Cirsium brachycephalum*) védelme érdekében a Natura 2000 területen külön fajvédelmi intézkedés foganatosítása nem indokolt.

A **közönséges ürge** (*Spermophilus citellus*) védelme érdekében megfogalmazott fajvédelmi intézkedések: a területen ürge előfordulást nem sikerült igazolni, nagy valószínűséggel a nem megfelelő kezelés hatására eltűnt innen a faj. Elsődleges feladat tehát az élőhely helyreállítása, mely a jelenleginél lényegesen intenzívebb legeltetést jelent (lehetőség szerint birkával is), elsősorban a magasabb térszíneken. A jelenlegi kaszálási gyakorlat ürge számára

nem megfelelő élőhelyet teremt, mivel a növényzet magassága a kaszálás idejére túl hosszú az ürgék számára. Az élőhely ürge számára alkalmassá tétele után érdemes megvizsgálni a mintegy 3 km-re lévő Pocsaji-csordalegelő ürgeállományából való spontán visszatelepülés elősegítésének lehetőségét. A két terület között jelenleg barriert jelent egy közút és mezőgazdasági kezelés alatt álló területek. A spontán áttelepüléshez ökológiai folyosó kialakítása szükséges. Másik lehetőség a körültekintően megtervezett áttelepítés, mely a spontán visszatelepülés szükségszerű kiváltója lehet.

A **molnárgörény** (*Mustela eversmannii*) védelme érdekében megfogalmazott fajvédelmi intézkedések: a terepi felmérések nehézsége, valamint a faj nagyobb mozgáskörzete is hozzájárulhatott ahhoz, hogy a faj jelenlétét a területen nem tudtuk egyértelműen bizonyítani, jóllehet a megfigyelt kisorogó lábnyomok mérete és alakja alapján molnárgörénytől is származhattak. A molnárgörény az ürgehez képest kevésbé igényli az intenzív legeltetést és a víz hatásnak jobban kitett élőhely-foltokon is megtalálja életfeltételeit, így a jelenlegi kezelés alkalmas az állomány fennmaradása számára. Táplálékbázisul a területen életnyomok alapján észlelt mezei pocok (*Microtus arvalis*) és mezei hörcsög (*Cricetus cricetus*) szolgálhat, mivel a molnárgörény táplálékában a kisemlősöknek jelentős szerepe van. A megjelenő ürgeállomány a görény számára újabb potenciális táplálékforrást, valamint megnyíló kotorékkészítési lehetőséget jelent, így az ürgeállomány számára kedvező beavatkozások neki is kedveznek. A kóborkutyák távol tartása a területtől a zavarás mértékének csökkentésével kedvezően hathat a molnárgörény állományra. Itt kell megjegyeznünk, hogy a molnárgörény mozgáskörzetének ismeretében a védelmet csak nagyobb területi lefedettségben, komplex módon lehet megvalósítani.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A területről jelen felmérést megelőzően nem készült botanikai alapállapot-felmérés. A tervezés alapját jelentő élőhelytérképezés 2012 és 2013 folyamán készült el. Ennek eredményét tekintjük az alapállapotnak. A jövőbeni kutatások célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése.

A **közösségi jelentőségű élőhelyek** kiterjedésének monitorozására javasoljuk az NBmR protokoll szerinti élőhelytérképezés elvégzését 5 évente. Javasolt a jelölő élőhelyek (1530) állományainak állapotát is 1-1 mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre és vizes élőhelyekre vonatkozó módszertan.

A területről a 2012-es térképezést megelőzően ismert volt a **kisfészekű aszat** (*Cirsium brachycephalum*) jelenléte, de pontos biotikai adatok az állományról nem voltak. A 2012-es felmérés során 138 többől álló állomány jelenlétét rögzítettük. A faj esetében javasoljuk az állományváltozás folyamatos nyomon követését.

A területen stabil állománya található a **vöröshasú unkának** (*Bombina bombina*), monitorozása nem indokolt.

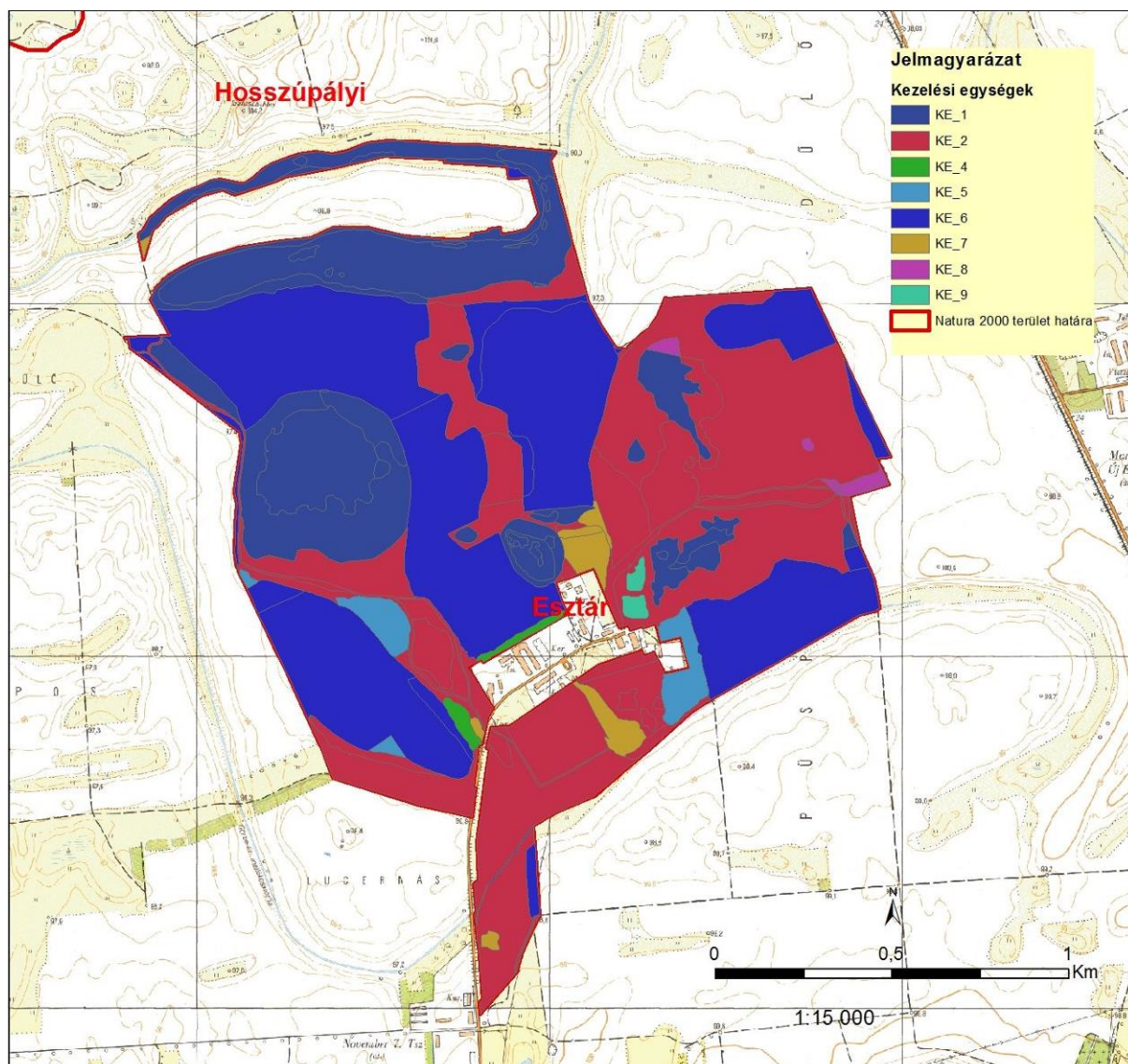
A megalapozó dokumentáció készítése során történt terepi felmérések során a **mocsári teknős** (*Emys orbicularis*) nem került elő, de jelenléte valószínűsíthető. A faj kimutatására és állomány nagyság felmérésére napozóhelyeken való vizuális kereséssel és varsacsapdázással javasolt. Amennyiben előkerül a területen a mocsári teknős, akkor az állomány háromévenkénti monitorozása javasolt.

A **közönséges ürge** (*Spermophilus citellus*) monitorozását majd a visszatelepült állományon évente egyszeri területbejárással és standard NBmR módszer szerinti (lyukszámláson alapuló) relatív sűrűségbecsléssel javasolt megvalósítani.

A **molnárgörény** (*Mustela eversmannii*) mozgáskörzet méretének ismeretében a faj helyzetének meghatározásához nagyobb területre kiterjedő, célzott kutatás szükséges. A faj rendszeres monitorozása egyszerű módszerekkel nem megoldható (rejtőzködő életmód, terepi módszerekkel egyértelműen nem azonosítható életnyomok, terepi határozási nehézségek, hibridizáció), egy nagyobb területre kiterjedő szőrscapdás mintavételezéssel, laboratóriumi szőrhatározással, minimum 3 évenkénti mintavételi gyakorisággal megvalósított átfogó monitorozás bevezetése javasolt. A molnárgörény és a visszatelepült ürgeállománnyal kapcsolatos esetleges problémák időben történő észlelése lehetőséget biztosít a beavatkozások tervezésére, kivitelezésére, mely a terület leromlását lassíthatja, megakadályozhatja, vagy szerencsés esetben vissza is fordíthatja.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése.



3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Nagy-Széksós-Rakottyás (HUHN20005) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A tervezési terület 113,8 ha -on átfed az országos jelentőségű Bihari-sík Tájvédelmi Körzettel, mely területrésze a 4/1998. (II.20.) számú KTM rendeletben foglaltak határoznak meg további szabályokat.

Ezen túl a terület teljes egészében a Nemzeti Ökológiai Hálózat (NÖH) magterület övezetének része (ld. 1.6. fejezet).

A tervezési terület nagyjából fele-fele arányban található magán- és állami tulajdonban, melyekből mintegy 113,45 ha a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában van.

A Natura 2000 területen legjelentősebb arányban intenzíven művelt szántók és legelők találhatóak, de kisebb nádasok és erdőrészek is előfordulnak.

A tervezési terület döntő hányada gyepek, melyeket főként legeltetéssel, kisebb részben kaszálással hasznosítanak.

A Natura 2000 területen található erdőterületek állami tulajdonban vannak, az Esztár 5A erdőrészlet kivételével, mely magántulajdonban van.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

Az Unió csatlakozást követően hazánk támogatási rendszere a többi tagállaméhoz harmonizáltan alakult ki. Ez vonatkozik az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekre is. Az alábbiakban az egységes területalapú támogatáson (22/2010. (III.16.) FVM rendelet) felül a mező- és erdőgazdálkodás során igénybe vehető **kompenzációs jellegű kifizetéseket**, illetve a környezet- és természetvédelmi célú **mező- és erdőgazdálkodási támogatásokat** soroljuk fel.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések:

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a 128/2007. (X.31.) FVM rendelet alapján a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a 41/2012 (IV. 27.) VM rendelet alapján a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény

célprogramok érhetőek el a 61/2009. (V.14.) FVM rendelet jelenleg hatályos rendelkezései alapján.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe a 124/2009. (IX.24.) FVM rendelet alapján.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása (25/2007. (IV.17.) FVM rendelet):

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások:

A 33/2008. (III.27.) FVM rendelet alapján támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gyep- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Nagy Széksős-Rakottyás Natura 2000 területe az alábbi azonosítóval jelzett fizikai blokkokban található:

MEPAR Blokkazonosító	teljes terület (ha)	támogatható terület (ha)	KAT
L27VF-C-11	110,41	88,68	-
L2W2F-7-11	32,91	0,00	-
L3DNF-C-11	16,19	15,19	-
LD92F-X-11	79,2	55,99	-
LAQ8F-J-11	7,14	7,14	-
LDP2F-C-11	22,23	20,98	-
L4A8F-W-11	19,91	19,04	-

A fizikai blokkokban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

- Egységes területalapú támogatás (SAPS), melynek mértékét évente a Vidékfejlesztési Miniszter dönt miniszteri rendeletben. Jelenleg a 23/2013. (IV.9.) VM rendelet hatályos. A támogatási összeg megközelítőleg 65.000 Ft/ha/gazdálkodási év. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszerét tartalmazza.
- Agrár-környezetgazdálkodási támogatás (AKG), amely egy középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési

Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályozza. Jelenlegi, 2009. és 2014. közötti időszakban a 61/2009. (V.14.) FVM rendelet hatályos. A Jászdózsai Paperdőre vonatkozóan a támogatási rendelet gyep hasznosítási irányú horizontális célprogramjai vehetőek igénybe, ugyanis a tervezési terület nem esik bele a Magas Természeti Értékű Területek zónalehatárolásaiba. Szakembereink álláspontja szerint a terület hosszú távú fenntartásához elegendőek a horizontális célprogramokban elérhető kiegészítő támogatások. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 77 Eurónak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 Eurónak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 85 Eurónak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 Eurónak megfelelő forintösszeg érhető el.

- Natura2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz a 128/2007. (X.31.) FVM rendelet alapján kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek mértéke 38 Eurónak megfelelő forintösszeg évente.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem kifejezetten azok eltüntetésére ösztönöz. Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók eltüntetik a szegélyvegetációt, bokorfüzeseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyekre korábban sosem folytattak gyepgazdálkodást. Ez a helyzet véleményünk szerint csak akkor szüntethető meg, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti probléma megoldására megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességgű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A területre vonatkozóan jelenleg nincs folyamatban pályázat.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre vonatkozóan nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A fenntartási terv készítése során folyamatos kapcsolattartás történt a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen interjúk készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzattal (Esztár).

2. A kommunikációs időszakban a fenntartási terv egyeztetési változata elérhető volt a projekt honlapján.
3. A terv egyeztetési fóruma előtt, telefonos és e-mail-es kapcsolatfelvétel történt a fent említett címzettek kivül a falugazdással, gazdálkodókkal, a területileg illetékes nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság) és a zöldhatósággal (Tiszántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség) is. A terv egyeztetési változata e-mailen keresztül jutott el az érintettekhez.
4. Az önkormányzat képviselői személyes és e-mail-es megkeresés után kifüggesztették a terv előzetes változatát.

A fenntartási terv első változatának megvitatása

1. Fórum (2013. december 5. Esztár, résztvevők száma: 8 fő): A fent részletezett tájékoztatási lépések után következett az egyeztető falufórum. A terület nagysága és az érintett település és lakosság szám alapján egy fórum megtartása volt indokolt.
Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nem csak javulhat a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot fog tükrözni), de növekedhet a terv helyi elfogadottsága is.
A fórumra meghívást kaptak a település vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a vadásztársaság, a falugazdász és a hivatalos szervek: a Tiszántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség és a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság képviselői. A projektben résztvevők oldaláról a tervező, illetve a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv második változatába.
2. Terepbejárás (2013. december 5. Esztár, résztvevők száma: 4 fő): a falufórum után a terepbejárás következett, amely során személyesen meg lehetett tekinteni a terv által és a fórum során felvetett konfliktusforrásokat. A terepbejárást a kjKTT természetvédelmi őre vezette, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület az elhangzottakról jegyzőkönyvet készített, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv második változatába.
3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is (ezzel a lehetőséggel az önkormányzat élt). Az észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a terv második változatába.
4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető terv dokumentáció megtekinthető volt a projekt honlapján, amely elérhető a <http://natura2000.nimfea.hu/20005.htm> hivatkozáson. Ugyanitt véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a terv második változatába.

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérhetőségének biztosítása a nagyközönség számára.
2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a site különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a kjKTT kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. a Nagy-Széksós Rakottás Natura 2000 területtel érintett település (Esztár) képviselői,
2. jelentősebb helyi gazdálkodók,
3. a kJKT területén működő vadásztársaság (Konyári „Darvas” Vadásztársaság) képviselői,
4. falugazdászok,
5. társadalmi szervezetek (Nagy-Széksós Rakottás esetében nem volt ilyen érintett),
6. Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság,
7. Tiszántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség,
8. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság,
9. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A kezelő és hatósági szervezetek és magánszemélyek közül nem jelent meg mindenki az egyeztető fórumon, vagy nem nyilvánított véleményt. Viszont az alábbi táblázatban összegyűjtött, beérkezett vélemények a terv végső változatába beépítésre kerültek.

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett-e?	Hogyan?	Beépült-e a tervbe?	Hogyan?
Esztár település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórumon megjelentek, javaslatot nem tettek	-	-
Helyi gazdálkodók	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	nem	-	-	-
Vadásztársaság (Konyári „Darvas” Vadásztársaság)	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórumon megjelentek	igen	kezelési javaslat
Falugazdász	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	telefon	-	-
Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórumon megjelentek	igen	kezelési javaslat
Tiszántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről,	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	telefon	-	-
Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	nem	-	-	-
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórumon és terepbejáráson megjelentek (jegyzőkönyv)	igen	kezelési javaslat